

SUPPLEMENT INFORMATIEWIJZER ONCOLOGIE
LYMFOEDEEM

Inhoudsopgave

1. Wat is lymfoedeem en hoe ontstaat het?
2. Waaraan herkent u lymfoedeem?
3. Behandelingen
4. Wat kunt u zelf doen om lymfoedeem te voorkomen?

Deze informatie voor patienten is met de grootste zorg samengesteld. Het betreft algemene informatie. Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.

© Jeroen Bosch Ziekenhuis / www.jeroenboschziekenhuis.nl

(ONC-228, uitgave december 2015)

1. Wat is lymfoedeem en hoe ontstaat het?

Na een operatie voor borstkanker waarbij de lymfklieren uit de oksel verwijderd zijn, is er kans op het ontstaan van lymfoedeem. Lymfoedeem is een abnormale ophoping van eiwitten en vocht in een lichaamsweefsel. Dit is een gevolg van een verstoord evenwicht tussen aan-, en afvoer van vocht. Lymfoedeem treedt meestal op in de arm, maar ook in hand, vingers en borst van de geopereerde zijde.

Naast het systeem van bloedvaten hebben we in ons lichaam tevens het lymfestelsel. Vanuit het lichaamsweefsel worden de lymfevaten gevuld met lymfe. Dat is vocht dat afvalstoffen opneemt en via de lymfeknopen of lymfeklieren weer afvoert. Die knopen dienen onder andere als filterstations voor de afvoer van ontstekingsprocessen. Pas als het lymfevocht daar is gezuiverd, komt het in de bloedbaan.

De kans op lymfoedeem wordt groter als de oksel na een borstoperatie bestraald moet worden. Lymfoedeem kan jaren na de operatie nog ontstaan. Daarom blijft het van belang om aandacht te besteden aan het voorkomen ervan.

Het onderzoek naar - en de behandeling van - borstafwijkingen bij mannen is ongeveer hetzelfde als bij vrouwen. Vrijwel alle informatie in deze folder is zowel van toepassing op vrouwen als op mannen. Omdat borstafwijkingen en borstkanker vooral voorkomen bij vrouwen is sommige informatie specifiek voor vrouwen.

2. Waaraan herkent u lymfoedeem?

Meestal merkt u het aan (enkele van) de volgende verschijnselen:

- Een zwaar aanvoelende arm en/of hand en vingers
- Een dikke arm en/of hand en vingers
- Pijn, tintelen, een strak, gespannen gevoel
- Vochtophoping, een sponzig gevoel in oksel, schouder, borst en rond het litteken.

Herkent u een van deze eerder genoemde klachten, dan kunt u eerst proberen om de arm rust te geven en hoger te leggen. Als de klachten de volgende dagen niet verminderen neemt u dan contact op met de verpleegkundig specialist van het Borstcentrum. *Hoe eerder er maatregelen getroffen worden hoe groter de kans is dat lymfoedeem kan worden verholpen.*

3. Behandelingen

Er zijn verschillende gespecialiseerde behandelingen die kunnen helpen:

- Manuele lymfdrainage. Dit is een oppervlakkige zachte massage. Deze stimuleert de afvoer van het lymfevocht.
- Bandageren; zwachtelen van de arm in de beginfase van lymfdrainage.
- Oefentherapie en een aangepaste leefwijze.
- Een therapeutische elastische kous. Deze wordt op maat gemaakt. U draagt de armkous nadat het oedeem stabiel is.
- Lymftaping; aanvulling op lymfdrainage. Speciale tape op arm of borstkas die de behandeling onafgebroken door laat gaan.
- Chirurgie.
- Shunts (omleidingen).
- Lymfo liposuctie; wanneer lymfe niet meer indrukbaar is en geen enkele andere behandeling helpt.

4. Wat kunt u zelf doen om lymfoedeem te voorkomen?

Hieronder staan een aantal aandachtspunten vermeld die helpen om lymfoedeem te voorkomen. U hoeft de lijst niet als een opsomming van verboden en geboden op te vatten. Wees attent op de signalen van uw lichaam. Als u voelt dat uw arm moe wordt of als u pijn in de arm of schouder krijgt, geef de arm dan rust (eventueel op een kussen leggen). Als u dit tijdig doet, is de kans groot dat de klachten vanzelf weer verdwijnen.

Voorkom wondjes aan de hand

- Probeer wondjes te voorkomen, ontsmet eventuele wondjes goed met een desinfecterend middel en doe er een pleister op. Tip: koop enkele flesjes sterilon of beta-dine jodiumzalf en bewaar deze op handige plaatsen bijv. de keukenla, badkamer, handtas, etc.
- Draag handschoenen bij ruwe karweitjes (tuinieren, huishoudelijk werk).
- Vet de huid regelmatig in om kloofjes en kapotte nagelriemen te voorkomen.
- Zorg voor schone nagels en handen.
- Krab puistjes en insectenbeten niet open.
- Gebruik bij het ontharen een crème, geen mesje.
- Wees voorzichtig met prikken, snijden en branden.
- Neem bij kneuzingen, verstuikingen of ontstekingen contact op met de huisarts.

Voorkom overbelasting van de arm

- Bouw activiteiten/werkzaamheden rustig op
- Vermijd zwaar tillen en intensief sporten.
- Verdeel lichamelijk werk zoveel mogelijk over de dag.

Beweging

- Zoek een evenwicht tussen rust en inspanning
- Probeer de arm niet teveel te ontzien. Normaal bewegen en licht sporten is prima.
- Bewegen moet echter niet leiden tot vermoeidheid of pijn in de arm/schouder of zwelling van de hand of arm

Vermijd extreme warmte en koude

- Pas op met heet douchen, baden, sauna bezoek en langdurig zonnebaden.
- Gebruik bij huishoudelijk werk niet te heet water.
- Wees voorzichtig met stoom (aardappelen afgieten enz.).
- Gebruik geen kruik, 'kersenpit', rode lamp, of warme pakkingen op uw arm of schouder.
- Span u bij warm weer niet overmatig in, las pauzes in en doe af en toe arm-, schouderoefeningen.

Vermijd druk op de arm en schouder

- Draag een goed passende bh met brede banden.
- Draag geen knellende kleding, sieraden, of mouwophouders.
- Koop geen zware prothese, kies eventueel voor een lichtgewicht exemplaar of voor een contactprothese. Deze wordt op de huid geplakt en 'hangt' dus minder aan de schouder. Deze prothese is niet geschikt als u pas bestraald bent.
- Hang geen tas over uw schouder.

Bloeddruk meten, bloedprikken en aanleggen van een infuus

- Er wordt wel gezegd dat bloeddruk meten, bloedprikken of een infuus aanleggen, niet mag aan de arm van de geopereerde zijde. Uit onderzoek is echter gebleken dat deze handelingen geen verschil maken bij het ontstaan van lymfoedeem. In

principe wordt voor deze handelingen gekozen voor de niet geopereerde zijde. Maar wanneer dit niet mogelijk is, dan kan de handeling veilig aan de geopereerde zijde worden uitgevoerd.

- Heeft u al last van lymfoedeem, laat dan geen bloeddruk meten, bloedprikken of infuus aanleggen aan de aangedane zijde.

Heeft u nog vragen?

Neem dan contact op met het Borstcentrum, telefoonnummer (073) 553 36 00, of per e-mail borstcentrum@jbz.nl.